

1

Cultură și comunicare.

Definirea noțiunilor.

1. Cultura și cerințele ei

1.1. Semnificațiile conceptului de cultură

A defini cultura înseamnă a defini însăși condiția umană, în unitatea și varietatea ei, în încercările nesfârșite de a crea, de a lăsa posterității valori inestimabile. Prin cultură, omul își depășește mediul de existență și dă sens vieții sale. Nu există o definiție standard a culturii. De fapt, cultura, spune Abraham Moles¹, se pretează la o “definiție deschisă”, oricând susceptibilă de corecturi și adăugiri.

Conceptul de cultură poate fi definit folosindu-ne de o perspectivă interdisciplinară care ar putea descifra articulația diverselor sale aspecte și implicațiile socio-umane. Numai printr-o privire de ansamblu în toate ramurile vieții sociale și în toate disciplinele educaționale ne putem face o idee completă în legătură cu ceea ce reprezintă de fapt cultura. Cum acest lucru este practic imposibil de realizat în doar câteva pagini, voi încerca să surprind doar câteva definiții, păreri și idei legate de conceptul de cultură, în scopul de a înțelege rolul și implicațiile ei societatea contemporană.

Cultura ne apare ca un ansamblu de limbaje, simboluri și semnificații care sunt integrate într-un amplu și complex proces de comunicare. Cel care dă tonus și culoare acestui ansamblu este omul, interesat mereu de tot ceea ce-l înconjoară.

¹ Moles, Abraham, *Sociodinamica culturii*, București, Editura Științifică, 1974, p. 45.

În acest sens, Edgar Morin afirmă că “omul este o ființă culturală prin natură pentru că este o ființă naturală prin cultură”². Deci, cultura este un fel de a doua natură a omului, o natură secundară, apărută prin îmbogățirea naturii primordiale fără însă a vorbi de o ruptură radicală între cele două realități. Ele se combină permanent în ființa umană.

Pentru om, cultura reprezintă mediul specific de existență. Ea delimitează un domeniu existențial, caracterizat prin sinteza dintre obiectiv și subiectiv, dintre real și ideal. Cultura definește sintetic modul uman de existență și este simbolul forței creatoare a omului. Ea reprezintă un adevărat sistem de valori.

S-au căutat tot felul de definiții și de explicații care să stabilească sfera în care se mișcă cultura ca realitate sau concept. Pentru a surprinde mai bine acest aspect putem face o apreciere legată de partea materială și cea spirituală a creației întrucât ele reprezintă laturile constitutive ale vieții umane.

Componenta materială a culturii, care este exprimată de obicei prin termenul de civilizație, cuprinde mijloacele și valorile care asigură reproducerea materială a vieții sociale, adică procesele existenței sociale.

Componenta spirituală a culturii cuprinde sistemele de valori în care se cristalizează eforturile de cunoaștere, atitudinile și reacțiile omului în contact cu ceea ce îl înconjoară. De obicei, acestea îmbracă forma unor sisteme ca filosofia, arta, mitologia, religia, morala, dreptul, etc.

Termenul de cultură a fost preluat de mai toate limbile moderne din limba latină, unde cuvântul cultură avea atât înțelesul de cultivare a pământului, cât și pe cel de cultivare a spiritului. Se avea în vedere atât ideea de transformare a naturii exterioare omului, cât și a facultăților naturale ale omului, pe care educația le poate transforma din potențialități în realități. Cuvântul trece astfel în sfera largă a educației care urmărește formarea spiritului și a sufletului,

² Morin, Edgar, *Le paradigme perdu: la nature humaine*, Paris, Seuil, 1973, p. 100.

instruirea și modelarea personalității pe baza cunoștințelor și a experienței personale.

Conceptul de cultură a început să fie utilizat tot mai frecvent în decursul secolului al XIX-lea, odată cu formarea noilor discipline sociale. El a fost asociat cu cel de civilizație, impus încă din secolul al XVIII-lea, pentru a semnifica progresul cunoașterii și al societății pe baza extinderii gândirii raționale și a mijloacelor tehnice. Pe măsură ce a dobândit o utilizare frecventă în disciplinele sociale, termenul de cultură a căpătat semnificații foarte largi. Cultura a fost considerată ca un factor definitiv al existenței umane, ca element indispensabil al realității sociale.

1.2. Definiții ale culturii

Cercetările din secolul al XIX-lea au dus la cristalizarea unei prime definiții care poartă amprenta antropologului Eduard B. Tylor. Acesta pornește de la studiul culturilor primitive pentru a ajunge la o generalizare care înglobează în conceptul de cultură toate manifestările de viață ale unui popor, de la mitologie, limbaj, rituri, ceremonii, simboluri, cunoștințe, până la instituții și forme de organizare socială.

Putem spune că definiția noțiunii de cultură este de origine engleză, Edward Burnett Tylor (1832-1917), fiind cel dintâi care a văzut-o ca un “ansamblu complex ce include cunoașterea, credințele, arta, morala, dreptul, tradițiile și orice alte producții și modalități de viață create de omul ce trăiește în societate”³.

Astfel, termenul “cultură” a fost introdus în antropologie de către Tylor, pionierul britanic al acestei discipline.

³ Tylor, E. B. *Cultura primitivă* apud, Pierre Bonte, Michel Izard, *Dicționar de etnologie și antropologie*, Iași, Editura Polirom, 1999, p. 682.

În aceeași lucrare, *Primitive culture* (1871), în capitolul I: **Știința despre cultură** E. B. Tylor enunță și alte forme ale culturii: îmbrăcămintea, uneltele, armele, dreptul de proprietate și căsătoria, învățătura morală și religioasă, pentru ca în capitolul II: **Dezvoltarea culturii** să afirme că “recensământul tuturor faptelor vieții obișnuite ale unui popor reprezintă acel întreg pe care îl numim cultură”⁴. Odată cu aceste idei, paralel cu dezvoltarea studierii realităților legate de cultura, se observă o proliferare extraordinară a semnificațiilor termenului, chiar dacă au apărut nenumărate ambiguități și confuzii.

Definițiile culturii s-au multiplicat la începutul secolului XX, când diverse discipline sociale au început să cerceteze mai aplicat fenomenul cultural, pornind de la: spirit/materie, subiectiv/obiectiv, valori/fapte, creații spirituale/bunuri materiale, tradiție/inovație, particular/universal, etc.

În acest sens, Aurelian Bondrea definea cultura ca totalitate de valori materiale și spirituale ale omenirii ajunse la un anumit prag al dezvoltării, produse ale cunoașterii și practicii umane create, transmise și asimilate în procesele social-istorice⁵.

Potrivit lui Al. Tănase⁶, putem înțelege cultura punând-o în corelații cu cel puțin patru sisteme de referință: natură, societate, conștiința individuală/socială și personalitatea umană.

După Ovidiu Drîmba, cultura include în sfera ei atitudinile și actele privitoare la spirit, la intelect; sferei culturii îi aparțin datinile și obiceiurile, credințele și practicile religioase, divertismentele, operele de știință, filosofie, literatură, muzică, arhitectură, pictură, etc⁷.

Cultura este ca o interpretare a lumii, o lectură și o apreciere a existenței, un mod de a traduce experiența în limbaje simbolice.

⁴ Tylor, *Cultura primitivă* apud Frigioiu, Prof. univ. dr. Nicolae *Politologie și doctrine politice*, București 2001, p. 104.

⁵ Bondrea, Aurelian, *Sociologia culturii*, Editura Fundației “România de mâine, București”, 1993, p. 95.

⁶ Tănase, Al., *Cultură și civilizație*, Editura Politică, București, , 1977, p. 13.

⁷ Drimba, Ovidiu, *Istoria culturii și civilizației*, vol. 1, Editura Vestala și Saeculum I.O., București 2001, p. 6.

Importanța ei ca întreg, indiferent de modalitățile de abordare, nu poate fi pusă la îndoială. În acest sens, Lucian Blaga afirmă că omul nu poate evada din sfera culturii întrucât i-ar afecta calitatea de om: “Exodul din cultură ar duce la abolirea umanității ca regn”⁸. Existența umană este deci o existență culturală, cu tot ceea ce implică această condiție.

Cultura poate fi percepută și ca un ansamblu de deprinderi sufletești întrucât presupune un proces de asimilare și trăire subiectivă a valorilor. Dar aceste deprinderi și stări ale conștiinței sociale și individuale se exprimă în opere, în conduite și practici sociale.

În raport cu personalitatea umană, cultura reprezintă tot ceea ce omul a dobândit în calitate de membru al unui grup social. Ea este un sistem de idei, de obiceiuri, habitudini, modele comportamentale și reacții caracteristice pentru modul de viață al unei societăți. Fiind un rezultat al dorinței de cunoaștere asupra lumii, un mecanism de adaptare în lupta pentru existență, cultura este “numele colectiv pe care îl dăm diverselor creații ale omului”⁹.

Sapir consideră că nucleul semantic al conceptului de cultură se referă la un “ansamblu de atitudini, de viziuni asupra lumii și de trăsături specifice de civilizație care conferă unui popor anumit locul său original în lume”¹⁰.

La rândul său, Alexandru Tănase¹¹, oprindu-se cu interes asupra aceluiași subiect, a privit cultura ca un dialog al omului cu lumea, dialog care implică: un progres interior al omului pentru cunoaștere de sine și pentru desăvârșirea spirituală, precum și o creștere a puterii sale asupra lucrurilor. Din păcate, lumea modernă pune accent în special pe cel din urmă aspect, ne mai arătându-se

⁸ **Blaga, Lucian**, *Trilogia valorilor*, în *Opere*, vol.10, București, Editura Minerva, 1987, p.510.

⁹ **Krishna, Daya**, *Cultura*, în vol. *Interdisciplinaritatea și științele umane*, București, Editura Politică, 1986, p. 317.

¹⁰ **Sapir, Edward**, *Anthropologie*, Paris, Editions de Minuit, 1967, p.329.

¹¹ **Tănase, Alexandru**, *Cultură și religie*, Editura Politică, 1973, pp. 150-151.

interesată de vreo realizare interioară, spirituală. Acest minus se impută în special dezvoltării fără precedent a tehnicii, a mijloacelor materiale.

Prin cultură se modelează personalitatea umană, întrucât cultura transmite modele comportamentale, atitudini sociale, reacții dobândite și învățate, întreaga istorie al omului ca ființă socială. Cultura păstrează experiența socială și cognitivă, deține formele în care se exprimă conștiința de sine a unei societăți, elaborează și întreține mecanismele prin care se afirmă creația umană.

Cultura nu este ceva adiacent condițiilor materiale, nu este un lux ci o latură indispensabilă a existenței umane, un sistem de creații care răspund unor cerințe existențiale concrete. Cultura este un patrimoniu al valorilor, un univers axiologic în care omul își dobândește demnitatea sa. În cultură omul se întâlnește mereu cu sine însuși¹².

1.3. „Civilizație” pentru aprofundarea noțiunii de „cultură”

Pentru a percepe și a înțelege mai bine teritoriul pe care cultura îl acoperă, trebuie să aruncăm o privire și asupra implicațiilor și domeniului noțiunii de „civilizație”. Acest lucru se impune în special datorită spectrului larg cuprins de cele două domenii dar și pentru întrepătrunderea sferelor pe care ele le domină.

Termenul de civilizație a apărut prin derivarea lui din cuvintele latine *civis*, *civilis*, care făceau referire la cetățeanul care trăiește într-o stat și care dispune de anumite calități ce-l ajută să se conformeze regulilor de conduită în relațiile sociale și publice. Astfel, civilizarea înseamnă educarea cetățeanului pentru comportarea lui adecvată (politețe, bune maniere, obiceiuri) în viața civilă, în spațiul civic, în spațiul public, unde trebuie să respecte anumite convenții și reguli consacrate ale relațiilor interumane și sociale.

¹² Heisenberg, Werner, *Pași peste graniță*, București, Editura Politică, 1977, pp.118-119.

Pe lângă sensul antropologic - de stăpânire a naturii prin cunoaștere, invenții tehnice, civilizația a vizat prin chiar înțelesul ei primar reglementarea relațiilor sociale prin norme și instituții, organizarea vieții comunitare potrivit unor exigențe diverse: calitatea mediului de viață, ordine, curățenie, conversație, comportament afabil.

Termenii de cultură și civilizație au fost utilizați, cu sensuri diferite în spațiul francez și în cel german¹³. În Franța, civilizația era considerată un termen cu o sferă mai amplă, ce conține cultura ca o componentă a sa. În Germania, dimpotrivă, teoreticienii au acordat culturii o sferă mai largă și au văzut în civilizație doar componenta materială, tehnică și economică a culturii.

În spațiul intelectual francez termenul de “civilisation” este utilizat pentru a desemna ceea ce îndeobște este desemnat prin cultură, iar germanii au utilizat termenul de “kultur” pentru a desemna civilizația. Pentru francezi, civilizația are o sferă mai largă, ea cuprinde cultura ca o componentă spirituală, iar componenta ei materială formează civilizația propriu-zisă.

Pentru germani, cultura este termenul dominant, iar civilizația este o componentă a culturii, fiind o aplicație sau o întruchipare materială a valorilor culturale. Sensul special al termenului de cultură este cel de construcție spirituală a personalității, de “building”. Din spațiul germanic, termenul de cultură, mai bogat în înțelesuri, se va extinde în mediile răsăritene, inclusiv în România, unde se impune cu sensul de ansamblu al deprinderilor sufletești, al creațiilor spirituale ce caracterizează o națiune. Această inversare terminologică a creat multe confuzii.

În secolul Luminilor¹⁴, în mediul francez se folosea mai ales termenul de civilizație pentru a desemna stăpânirea rațională asupra naturii, progresul cunoașterii și al moravurilor. Civilizația era opusă naturii, fiind considerată un mediu artificial de existență, în timp ce cultura se referea la anumite valori ce se

¹³ Georgiu Prof. univ. Dr Grigore, *Cultură și comunicare*, București, pp. 63-64.

¹⁴ *Ibidem*, p. 47.

înrădăcinează în starea naturală. Civilizația este identificată cu stadiul modern al cunoașterii și al organizării societăților, precum și cu un model de comportare a indivizilor, model ce presupune respectarea unor coduri și convenții sociale.

În spațiul gândirii germanice, însă, noțiunea de civilizație a fost devalorizată, fiind asociată cu formele exterioare ale vieții (produse tehnice, instituții și reguli impuse etc.), cu exterioritatea vieții, pe când cultura era asociată cu procesul de formare spirituală, cu interioritatea, cu aprecierea subiectivă a lucrurilor, cu realitățile sufletești și cu “suma activităților spiritului”¹⁵.

În teoriile anglo-saxone, civilizația este utilizată cu un sens sinonim celui de cultură. Probabil din perspectivă evoluționistă, civilizația definește doar acele culturi care au atins o treaptă de dezvoltare ridicată, în opoziție cu expresia de “culturi primitive” care a fost bine formulată de Edward Burnett Tylor.

Ovidiu Drimba vorbește de civilizație¹⁶ ca despre cea care se ocupă de totalitatea mijloacelor cu ajutorul cărora omul se adaptează mediului, reușind să-l supună, să-l transforme, să-l organizeze.

Date fiind urmele și urmările pe care ideea de civilizație le-a lăsat de-a lungul istoriei, ea este înțeleasă ca fiind “cultura în acțiune”, adică “întruchiparea culturii în mediul de viață, de muncă și comportare, în obiecte ale universului artificial, deci mișcarea sa din panteonul valorilor spre forumul cetății, pătrunderea în laboratorul vieții practice”¹⁷.

În cele mai multe reprezentări, civilizațiile decupează mari unități ale istoriei universale, modurile de viață ale unor popoare și societăți solidare prin religie, tradiții, instituții politice și juridice, trăsături culturale, valori, idealuri, forme artistice, tipare de acțiune practică, tehnologii. Civilizațiile s-au născut și

¹⁵ **Bruckhardt, Jacob**, *Considerații asupra istoriei universale* (1905), apud Valade, Bernard, *Cultura*, vol. *Tratat de sociologie* (sub coordonarea lui Raymond Boudon), București, Editura Humanitas, 1997, p. 524.

¹⁶ **Drimba, Ovidiu**, *Istoria culturii și civilizației*, vol.1, București 2001, Editura Vestala și Saeculum I.O., p. 6.

¹⁷ **Tănase, Alexandru**, *Cultura și civilizația*, București, Editura Politică, 1977, p. 145.

s-au diferențiat în fluxurile ramificate ale istoriei, interacționând în forme variate, fără a-și pierde specificitatea. Ele exprimă structuri de durată lungă ale existenței umane, în varietatea lor geografică și istorică, manifestându-se prin moduri complexe de organizare economică, instituțională și politică a societăților.

La rândul său, Tudor Vianu afirmă că “civilizația nu este, de fapt, decât o cultură definită prin sfera ei, o cultură socială parțială, din punctul de vedere al unei singure valori, și anume din punctul de vedere al valorii tehnico-economice...Civilizația ar fi deci o cultură afectată exclusiv ținutelor tehnico-economice... Civilizația nu este o entitate care s-ar opune culturii, este numai unul dintre aspectele ei”¹⁸.

El consideră că distincția dintre cultură și civilizație este necesară, dar militează pentru sinteza lor în procesul dezvoltării sociale.

Oprindu-se asupra aceluiași noțiuni, Arnold Toynbee¹⁹ este convins că în inima fiecărei civilizații pulsează un factor spiritual, un suflet specific. Astfel, el respinge viziunea ce reduce substanța unei civilizații la invențiile tehnice și la aspectele materiale ale vieții.

Civilizația nu se limitează numai la procesul realizării tehnice și practice a valorilor, la transmiterea lor în spațiul social și asimilarea lor de către indivizi. Toate invențiile care au sporit puterea omului asupra naturii și au ameliorat condițiile de viață, toate reprezintă de fapt sinteze între cunoștințe, atitudini și tehnici, deci între cultură și civilizație.

¹⁸ Vianu, Tudor, *Opere*, vol.8, București, Editura Minerva 1979, p. 158.

¹⁹ Toynbee, Arnold, *Studiu asupra istoriei*, București, Humanitas, 1997, pp. 60-66.

2. Comunicarea și importanța ei

A comunica înseamnă a pune sau a avea în comun, fără a distruge ceva în acest proces. Termenul comunicare²⁰ începe a fi utilizat din secolul XIV-lea și provine la origine din latinescul “communis” care înseamnă a pune în comun, a fi în relație, a împărtăși, a împărți. Din secolul al XVI-lea, termenului i se asociază și un înțeles nou: a transmite, odată cu dezvoltarea poștei, a drumurilor. Din secolul XIX, sensul a transmite trece pe primul plan ca o consecință a dezvoltării tehnicilor moderne de comunicații.

Comunicarea înseamnă o acțiune socială, un act fundamental al ființei umane, ce implică întregul comportament al omului, nu doar limbajul; un act ce influențează comportamentul celorlalți, o interacțiune vie între actorii care participă la definirea situației existențiale în care se află.

În acest înțeles, comunicarea este privită ca o componentă definitorie, structurală, a existenței umane și a culturii. Așadar, comunicarea este actul cultural primar, ce presupune un schimb interactiv de mesaje între indivizi, grupuri, societăți, culturi. Ea face posibilă continuitatea și coeziunea vieții sociale, fiind un tip de acțiune socială. În lumea contemporană, circulația informației este decisivă și a devenit o necesitate vitală pentru societăți și indivizi. Sistemul mediatic a fost asemănat cu sistemul nervos al societății.

Comunicarea este principalul instrument de integrare a individului în societate și de modelare a culturii sale. Nimeni nu poate însă ignora că “limbajul este faptul cultural prin excelență”²¹. Omul nu poate fi înțeles decât relațional. Comunicarea e baza existenței în colectivitate, e piatra de temelie fără de care nu

²⁰ Drăgan, Prof. univ. dr. Ioan, *Sociologia comunicării în masă*, Curs, Școala Națională de studii politice și administrative, p.5.

se poate vorbi de societate, de grupuri sociale bine organizate, ce respectă niște legi și sunt dominate de instituții.

Comunicarea este o condiția primară a existenței umane și a vieții sociale, este emblema și manifestarea spiritului uman. Ea este liantul, factorul de legătură, țesătura ce-i unește pe oameni în grupuri, comunități, etnii, societăți, state, națiuni, culturi și blocuri de civilizație, până la cel mai înalt nivel integrator, cel al umanității, cu întreaga ei desfășurare în spațiu și timp, atât de diversă și totuși unitară în datele sale fundamentale.

Indiferent din ce perspectivă vrem să definim condiția umană, nu putem ocoli un dat fundamental al ființei umane: capacitatea de a comunica printr-o gamă extrem de variată de limbaje naturale sau artificiale. Ca și cultura, comunicarea reprezintă un atribut specific, de ordin ontologic, pentru existența umană. Întregul univers al culturii este un rezultat cumulativ al formelor de expresie și de comunicare pe care omul le-a inventat și experimentat în decursul istoriei

Comunicarea este deci un factor constitutiv al culturii, un factor definitoriu și structural, fără de care nu putem înțelege nici o formă de cultură. Ea înseamnă un permanent schimb de informații, mesaje și semnificații între indivizi și grupuri, ceea ce dă consistență și bogăție fenomenului cultural. Ea este esența vieții sociale a omului, întrucât viața în comun, stocarea informațiilor și transmiterea moștenirii sociale către noile generații nu ar fi posibile fără existența multiplelor forme de semnificare și de comunicare.

Cultura și comunicarea sunt o pereche conceptuală în toate științele care cercetează condiția umană. Ambele intervin în raporturile dintre individ și societate, ambele au o funcție majoră în integrarea socială și în transmiterea experienței cognitive și practice. Ele nu sunt identice, dar nici separate dacă înțelegem că viața în comun, deci viața socială, în datele sale elementare, nu este posibilă fără comunicarea cotidiană.

²¹ **Levi-Strauss, Claude**, *Antropologia structurală*, Editura Politică, București, 1978, pag. 433.

În realitate, spune un specialist în domeniu, “cultura și comunicarea formează un cuplu ciudat. Nici una nu se explică fără cealaltă. Cele două fenomene nu sunt perfect etanșe, nu se conțin și nici nu pot fi situate în planul reflexiilor paralele prin corespondență analogică”²².

Cultura și comunicarea interferează însă nu putem pune semnul egalității între ele.

A trăi înseamnă a comunica, a fi în relație cu mediul. Omul comunică prin întreaga sa ființă și prin toate formele de manifestare expresivă, nu numai prin cuvânt. Individul nu-și poate trăi viața fără se manifeste în relație cu alții, adică să-și exprime prezența, gândurile, interesele și aspirațiile. Orice gest are o semnificație pentru ceilalți, astfel că putem pune îndrăzni să punem semnul echivalenței între comunicare și comportament.

Nu putem să nu comunicăm, nu există vreun comportament care să nu aibă nici o semnificație. În universul uman, semnele și comunicarea sunt omniprezente, pentru că nu putem să nu avem un comportament, adică un fel de manifestare. Chiar tăcerea sau refuzul de a schița vreun gest într-o situație anumită sunt purtătoare ale unui sens.

“Dacă admitem că într-o interacțiune orice comportament are valoarea unui mesaj, altfel spus, că este o comunicare, urmează în mod firesc că nu putem să nu comunicăm, fie că vrem, fie că nu vrem. Activitate sau inactivitate, vorbire sau tăcere, orice are valoare de mesaj, Astfel, comportamentele noastre îi influențează pe alții, iar aceștia, la rândul lor, nu pot să nu reacționeze la aceste comunicării și, prin însuși acest fapt, ei comunică”²³.

Astfel, comunicarea este privită ca o structură ce cuprinde orice formă de relație a omului cu lumea naturală și socială. De aceea ea joacă un rol

²² Caune, Jean, *Cultură și comunicare*, București, Editura Cartea românească, 2000, p. 17.

²³ Paul, Watzlawick, J.Helmick Beavin, Don D. Jackson, *Une logique de la communication*, Paris, Seuil, 1972, p.46.

fundamental în modelarea vieții și în consacrarea unor tipare culturale dominante în cadrul societăților.

Noile mijloace de comunicare sunt instrumente culturale cu o forță deosebită în orientarea percepțiilor și a atitudinilor, în formarea imaginilor despre lume și în difuzarea unor modele de comportament social.

Ceea ce este interesant de evidențiat este faptul că față de modurile în care se desfășura comunicarea socială în antichitate sau în urmă cu două-trei secole, schimbarea este gigantică.

Acesta prezență masivă a mijloacelor de comunicare a dat naștere unui nou tip de cultură²⁴, ce a fost numit inițial cultură de masă, datorită impactului social foarte larg, iar mai recent s-a impus noțiunea de cultura media.

Cartea tipărită, apoi presa de masă, telefonul, filmul, radioul, patefonul, televiziunea, publicitatea, casetele audio și video, sateliții de comunicare, calculatoarele, internetul, telefoanele mobile și toată gama noilor tehnologii ale informației au produs, în cascadă, un salt uriaș în domeniul comunicării.

“*Comunic, deci exist*”²⁵, aceasta ar fi noua formulă prin care gândirea actuală încearcă să definească omul.

Comunicarea interpersonală întemeiază atât individualitatea oamenilor, cât și “comunitatea” lor socială. Limbajele, sistemele de semne, practicile semnificative și comunicaționale, formele de cultură îl mențin pe individ în sfera gravitațională a comunității sociale.

A comunica înseamnă faptul primar prin care oamenii, ca ființe raționale, fac schimb de mesaje inteligibile și interacționează complex în spațiul social. Procesul de comunicare este vital pentru existența omului și pentru desfășurarea tuturor activităților care produc și reproduc viața societăților și de aceea el se manifestă ca fundament în crearea cadrului social. Societatea sau ceea ce numim fapte sociale nu există în afara comunicării.

²⁴ Georgiu, Prof. univ. Dr Grigore, *Cultură și comunicare*, București, pp. 13-14.

²⁵ *Ibidem*, p. 144.

Ținând cont de toate aceste aspecte, putem înțelege cu ușurință că se poate vorbi de o comunicare interculturală sau de o cultură a comunicării dacă luăm în considerare toate formele de manifestare ale acesteia.

Comunicarea interculturală înseamnă de fapt o uniune de comori la nivel spiritual din care nu poate fi omisă religia. Comunicarea interculturală înseamnă nu numai noi deschideri către alte orizonturi culturale, dar și o achiziționare de noi informații care permit cunoașterea și respectarea celui de lângă noi, acceptarea reciprocă și mai ales o îmbunătățire a propriei culturi. Există și acea temere care poate apărea: de a nu-ți pierde identitatea culturală în încercarea de a comunica cât mai adânc, de a prelua sau de a da celorlalți propriile păreri.

Acest lucru poate fi însă evitat atunci când punem respectul pentru individ deasupra oricărui lucru. Chiar fără a exagera, pot să afirm că preceptele biblice sunt cele care ar putea orându-i un astfel de respect și o atitudine de ascultare, de ajutor reciproc, indiferent de subiecții puși în discuție. De aceea, un rol important îl are și cultura comunicării adică formele și manifestările alese în orice dialog. Nu putem asculta numai de teorii și de exemplele altora ci trebuie să ne facem noi înșine o paradigmă existențială prin implicarea în dialog și susținerea unei comunicări constructive.

E necesar să facem din viață un dialog continuu, dacă nu, ea e doar existența unei lânchezeli. Cuvântul, limbajul trebuie folosite ca principii ale comunicării prin care omul devine om pentru alt om; ele sunt forța creatoare și liantul între mine și tine.

Nu poți cunoaște un popor, nu te poți apropia de cultura lui dacă nu te străduiești să-i cunoști mai bine posibilitățile și oportunitățile lui de comunicare. Tocmai datorită dorinței de comunicare, de coabitare s-a născut și necesitatea europenizării.

Expresia “cultură europeană” s-a accentuat, vrând-nevrând, odată cu începerea procesului de integrare europeană, care, prin amploarea pe care a

luat-o, se îndreaptă spre cunoașterea celuilalt, spre înțelegerea lui și apropierea de el prin toate domeniile de activitate, fie social, politic, economic sau religios.

Cultura europeană, în măsura în care se va impune sub această titulatură, poate deveni o carte sacră a culturii mondiale. În ea, orice filă s-ar dovedi foarte importantă pentru că, în lipsa uneia, întregul ar fi nearmonizat și instabil. De aceea, e necesar ca inovația și tradiția, vechiul și noul, să intre în aceeași sinteză în drumul spre viitor.

Orice s-ar întâmpla, avem totuși o certitudine: cultura, religia, societatea, toate fundamentate pe comunicare și susținute împreună de om, constituie un cerc luminos care are centrul în transcendent pentru că nu există aspecte ale creației care să nu aibă legătură cu divinitatea. Totul depinde de noi cum știm să le folosim și să le păstrăm pentru posteritate.